

кризових моментів у житті не тільки окремих країн, але й простору пострадянських країн.

Перспективним є не тільки подальше дослідження циклічності політичного життя, але й можливості подальшого прогнозування політичних та взаємозалежних економічних процесів у виробленні ефективної системи пошуку і реалізації партнерства.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
2. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-%D1%80>
3. Горбулін В.П. Україна – НАТО: стагнація чи повільна інтеграція / В.П. Горбулін // Стратегічні пріоритети. – 2007. – №2 (3). – С.5–14.
4. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. – М.: Экономика, 2002. – 767 с.
5. Соціологія політики: енциклопед. словник / авт.–упоряд.: В.А. Полторак, О.В. Петров, А.В. Толстоухов. – К.: Вид–во Європ. ун–ту, 2009. – 442 с.

References

1. Natsional`na stratehiya rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roku [Elektronnyy resurs]. – <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
2. Pro skhvalennya Kontseptsiyi Zahal`noderzhavnoyi tsil'ovoyi ekonomichnoyi prohramy rozvytku promyslovosti na period do 2020 roku [Elektronnyy resurs]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-%D1%80>
3. Horbulin V.P. Ukrainya – NATO: stahnatsiya chy povil'na intehratsiya / V.P. Horbulin // Stratehichni priorytety. – 2007. – №2 (3). – С.5–14.
4. Kondrat'ev N.D. Bol'shie cikly kon#junktury i teoriya predvideniya. – М.: Jekonomika, 2002. – 767 s.
5. Sotsiolohiya polityky: entsykloped. slovnyk / avt.–uporyad.: V.A. Poltorak, O.V. Petrov, A.V. Tolstoukhov. – К.: Vyd–vo Yevrop. un–tu, 2009. – 442 s.

Ostapyyak V. I., Political Science, lecturer, Institute of History and Political Science Vasyl Stefanyk Subcarpathian National University (Ukraine, Ivano–Frankivsk), vasiliy.ostapiak@gmail.com

Political processes of sustainable partnership phenomenon cyclicity

The analysis of transformations through the concept of cyclical development was carried out and the author's dimension of society was applied. The feasibility of the political cycles' emergence criteria, as an unquestioning component of the society, is proved. The interdependence of political societies in the cyclical space is alleged.

Keywords: crisis, globalization, political cycle, transformation, partnership.

Ostapyyak V. I., кандидат политических наук, преподаватель, Институт истории и политологии Прикарпатского национального университета имени Василия Стефаника (Украина, Ивано–Франковск), vasiliy.ostapiak@gmail.com

Цикличность политических процессов феномена стабильного партнерства

Проведен анализ трансформаций сквозь призму концепции циклического развития и применен авторский подход к измерению развития общества. Приводится целесообразность применения критериев анализа возникновения политических циклов, как беспрекословной составляющей развития общества. Утверждается взаимозависимость развития политических обществ в циклическом пространстве.

Ключевые слова: кризис, глобализация, политический цикл, трансформация, партнерство.

* * *

УДК 167.7+304.444

Славина О. В.
аспірантка, Дніпропетровський національний
університет ім. Олеся Гончара
(Україна, Дніпропетровськ), helga_17@bk.ru

СИМВОЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПОЛІТИЧНИМИ ТРАНСФОРМАЦІЯМИ ЯК ПОСТМОДЕРНІСТСЬКА ТЕХНОЛОГІЯ ВПОРЯДКУВАННЯ ЗМІН

Здійснена спроба визначення категорії символічного управління з позицій мережевого, семіотичного й синергетичного підходів. Автор стверджує, що суспільна система, яка опинилася в стані біфуркації, може бути виведена з нього на основі нових символічних структур. У цьому ракурсі символічне управління розуміється як політична технологія опанування символічних ресурсів для підвищення керованості та ефективності розвитку системи. На підтвердження цього у статті розглянуті передумови зростання управлінського потенціалу компонентів символічного універсуму, основні характеристики символічного управління та його технологічні переваги порівняно із традиційними способами управління змінами.

Ключові слова: політичні трансформації, технологія, символічна матриця, символічне управління.

Сучасні суспільства та політичні процеси відрізняються насамперед технологічним потенціалом систем символічних репрезентацій. “Коли ми говоримо про символічну організацію, символічний устрій, ми намагаємося виявити ... ансамбль артикуляцій, які не можна вивести ані з природи, ані з історії, але які скеровують збагнення того, що надане як реальне” [18, р. 42].

Також сьогодні можна зустріти думку про те, що управління символами уподібнюється до симулякру. Це не оригінальне твердження, але досліджене воно недостатньо. Вперше це поняття знаходимо у Ж.Делеза, який розуміє під симулякром образи, що замінюють, а врешті–решт заміщують реальність: сучасний світ функціонує як своєрідний набір фантомів свідомості, які не мають жодного відношення до реальності, але сприймаються як така. В перехідні періоди відбувається розпад символічної цілісності й виникає потреба у реставрації певної міфології. В результаті породжується альтернативна реальність та актуалізується “магічна паралель” між потребою та управлінням.

Тому в умовах невизначеності кризового суспільства особливого значення набуває зміна концепції управління. В момент біфуркації потрібно зважати на альтернативність майбутнього розвитку й особливості нелінійної поведінки соціуму, що накладають певні обмеження на управлінські дії. Для того, щоб в трансформаційній полосі розвитку управлінський механізм був ефективним, важливо залучати сензитивні політичні технології, адекватні процесу соціальної самоорганізації. У цьому ракурсі символічне управління як перспективний підхід до впорядкування суспільних змін набуває необхідної наукової уваги.

Розглянемо провідні наукові категорії та методологічні принципи конструювання картини світу за допомогою політико–філософських дискурсів постнекласичного типу, важливі для даної розвідки. Серед таких ми виділяємо: принцип ризому й мережі, принцип синергізму, принцип семіотико–комунікативного підходу.

Відповідно до Ж.Делеза й Ф.Гваттарі [6, с. 6–31], під ризомою розуміється такий тип суспільної організації, в якому всі елементи знаходяться у стані дифузної пов'язаності і жоден з них не може претендувати на

роль єдино вірного. В умовах “ліквідної сучасності” [2], це, за словами З.Баумана, виявляється в тому, що символічні структури не є стійкими, вони піддаються змінам – спонтанним та керованим. Умови для подібних процесів можна знайти, звернувшись до мережевого принципу, в основі якого знаходиться уявлення про інформацію як про знання, що породжує зміни в суспільній системі. За М.Кастельсом, суспільство являє собою “простір потоків”, в тому числі й символічних: “під потоками я розумію цілеспрямовані, повторювані, запрограмовані послідовності обмінів та взаємодій між фізично роз’єднаними позиціями, що їх займають соціальні актори в економічних, політичних й символічних структурах суспільства” [7]. Таким чином, система символічних структур (уявлень, уподобань, преференцій) повертається на спосіб існування людей в просторі потоків, а влада стає розосередженою в мережах інформаційного обміну й полягає в маніпуляції символами.

Відповідно до П.Бурд’є, символічна влада як результат взаємодії соціальних полів та структур людської суб’єктивності (габітусу) визначає генезу схем мислення, світосприйняття та дій людини [4, с. 182]. Символічна влада оперує прийомами монополізації колективної істини, експлуатуючи різноманітні образи й символи. Ці процеси можна комплексно описати як процес символізації, який А.Шюц розуміє як двоединий вияв ідеалізації й типізації. За допомогою них відбувається інтеріоризація суб’єктивної суспільної реальності через соціалізацію. Символи структурують певну реальність через комунікацію й таким чином стають матрицею соціальних уявлень. Тобто, за П.Бергером й Т.Лукманом, символи є інструментом конструювання реальності у людській свідомості й результатом цього конструювання. Отже, політико-управлінський потенціал символу як детермінанти впорядкованої картини світу стає очевидним, а множення мереж соціальних комунікацій актуалізує питання ефективності керованого соціо-семіозису.

Актуальність даної статті обумовлена недостатнім рівнем розробленості теоретико-методологічних засад дослідження символізації політичного простору в умовах змін у вітчизняній науці. Наразі виникає необхідність розрізнення символічного маніпулювання й символічного управління, обґрунтування специфіки останнього у транзитивних суспільствах, окреслення способу налагодження діалогу між суспільними інститутами через контрольоване формування єдиної картини світу, виявлення умов та критеріїв успішності здійснення символічного управління.

Викладене вище ставить перед нами наступні завдання: розглянути проблему оперування символічними формами з позицій мережевого, семіотичного та синергетичного підходів й надати комплексне визначення категорії символічного управління; окреслити загальні засади рефреймінгу та впорядкування картини світу за допомогою символічного управління в умовах змін; обґрунтувати ефективність технології символічного управління під час політичних трансформацій та криз.

Сучасні суспільства характеризуються значним ускладненням символічної динаміки політичних процесів: при цьому проблема полягає не стільки у

зростанні кількості смислів, які виробляються, скільки тим, що смисли одних і тих самих реалій мають релятивістський, а часто навіть амбівалентний характер. Дж.Александр зазначає: “В нашому постмодерністському світі фактичні судження й фіктивні нарративи щільно переплетені. Бінарності символічних кодів та істинних / хибних суджень накладаються один на одного” [14, р. 5].

В свою чергу П.Штомпка вважає, що суспільні зміни відбуваються на наступних елементарних рівнях соціокультурного поля: рівні ідей (теорій, ідеологій тощо), рівні норм та цінностей, рівні взаємодій та організаційних зв’язків, рівні інтересів й статусів [13, с. 29]. Тобто глибинні трансформації відбуваються в першу чергу через символізацію моделей соціального порядку й переформування сукупності кодів та контурів, що визначають його межі, окреслюють поведінкові матриці членів суспільства, стають засобом оцінювання санкціонованості й легітимності соціально-політичного укладу.

У методологічному дусі Н.Лумана можна інтерпретувати політичні трансформації як динамічний процес “конституювання смислів” [10], а у якості їх іманентної характеристики визначити символічну мобільність. Словесні структури політичної комунікації в такому разі (у суспільстві, що переживає зміни) починають формувати специфічний код влади – “оппортуністичний” в термінології Н.Лумана [10] або “з нульовою сумою” в інтерпретації Ш.Айзенштадта [17]. Окремо слід відзначити, що сучасні політичні трансформаційні процеси ускладнюються відкритістю систем до світових інформаційних та культурних потоків, створюючи різку диференціацію ідеологічного поля. Як вважає Дж.Стігліц, “моделі реформ, що спираються на загально прийняті положення неокласичної теорії, скоріш за все, недооцінюють роль інформаційних проблем, у тому числі проблем корпоративного управління, соціального й організаційного капіталу...” [12, с. 4].

З позицій синергетичного підходу, політичні трансформації подібні до відкритих нерівноважних динамічних систем, рух яких проходить через точку біфуркації. Якщо у стабільному стані система долає виникаючі проблеми за рахунок адаптивних можливостей, що реалізуються управлінським механізмом, то метастабільний розвиток суспільства робить звичні моделі управління дисфункціональними. Украй хиткий стан системи породжує конфлікт старої інституціональної структури із новими соціально-політичними ідеалами, цінностями, інтересами. Кардинальну роль в цьому синергетичному процесі починають мати знання, інформація та міфологія. Оперування фрагментами й контекстами, відірваними від універсального порядку, але пов’язаними із множинністю смислів й інтерпретацій, спрощують управління картиною світу тут і зараз [11, с. 29–31]. Як зазначає М.Кастельс, “незалежно від того, хто стане переможцем у битві за розуми людей, саме він буде керувати світом” [7, с. 110].

В обстановці невизначеності люди легко піддаються сугестивному впливу, особливо з боку ЗМІ, які за рахунок спеціальних технологій вдаються до маніпулювання масовою поведінкою, програмуючи їх

бачення майбутнього у віртуальному просторі симулякрів. В колективній свідомості виникає “ефект футуристичної новизни”, на фоні якого старі інституціональні цінності й ідеали різко девальвуються. В цій ситуації виникає проблема вибору нового шляху розвитку. Дилема, яку необхідно вирішити, виявляється перед суб’єктами як динамічна нелінійна комбінація історичних альтернатив.

При цьому вибір конкретного символічного проекту з конфігурації альтернатив, як правило залежить, від харизматичного лідера та ірраціональної психології мас. Відсутність можливості й бажання до раціональної верифікації різних символічних програм перетворення суспільства створюють значний потенціал до соціальної міфотворчості та маніпуляції масовою свідомістю. Це робить пасивну більшість населення об’єктом інформаційної агресії, що є вигідним для правлячої еліти, оскільки шляхом символічного насилля можна змінити когнітивні та оціночні структури, нав’язати суспільству нове бачення соціального світу [3]. Поступово штучно сконструйовані символічні системи стають “реальністю першого порядку”. Таким чином здійснюється прихована модифікація установок, ідеалів та цінностей індивідів, що призводить до зміни їхнього світосприйняття та соціально-політичної поведінки. В результаті постбіфуркаційний соціум структурується на основі нової символічної матриці, що має міфологічний характер.

Керуючись логікою Ш.Айзенштадта, трансформація певних символічних форм здійснюється через діяльність творців проектів суспільної перебудови, які групуються в конкуруючі або співпрацюючі одна з одною еліти. Інституціоналізація символічних форм відбувається через соціальні процеси та механізми управління, так само як і їх відтворення у просторі та часі. Таким чином, дві функції символізації – підтримки порядку й зміни порядку – взаємопов’язані, не створюючи фундаментального протиріччя. Потенціал трансформацій не є зовнішнім по відношенню до символічного універсуму: він імпліцитно присутній у взаємодії символічних форм та соціальної структури, являючи собою парний елемент конструювання соціально-політичної дійсності. Саме тому, що символічні компоненти включені до процесу конструювання й утримання суспільного порядку, вони, з одного боку, містять в собі передумови соціальних трансформацій, а з іншого, стають дієвим інструментом управління ними.

Іншими словами, управління символами постає як пошук динамічних соціальних топосів, де бажані інновації (зміни) генеруються за рахунок максимального суспільного резонансу. У цьому випадку величина символічного результату управління співвідноситься не з силою впливу, а з топологічною й архетипічною узгодженістю із властивостями соціуму. Отже символічне управління політичними трансформаціями – технологія використання та стимулювання символічних новацій в умовах нестійкої суспільної рівноваги. Технологія – це знак, який є одночасно означаючим та означуваним, по відношенню до якого актори не можуть не виявляти свої суб’єктивні стани розуму [15, р. 180]. Тобто сучасна технологія впливу на суспільство – це не стільки матеріальний

факт, а й певний дискурс, характер якого змінюється згідно з історичним контекстом, а також під впливом модерних соціальних та культурних вимог. Наразі більшість стратегічних дій та конкретні політичні цілі безпосередньо обумовлені символічними кодами. Тобто можна сказати, що означена відповідним чином реальність асоціюється з конкретною символічною матрицею.

Символічне управління – оптимальний інструмент адаптування суспільства до змін, якщо він зважає на готовність мас сприймати ті чи інші символічні форми (цінності, міфи, репрезентації, словесність) на культурному рівні. Воно спирається на ідентифікацію громадян та спільнот як неінституціоналізований політичний ресурс. Символізація як управлінська технологія – це одночасно комунікаційний та дискурсивний процес (за допомогою якого ми конструємо реальність), а також продукт цього процесу. На відміну від старих політичних технологій, символізація політики вводить в оману не тільки стверджуючи, але й демонструючи. В цьому секрет її маніпулятивної ефективності.

Продовжуючи мову про функціональні переваги символічного управління, слід повернутися до розробок Дж.Александера, який стверджує: характер соціального знання формується в результаті означування – процесу кодування реалій. Дж.Александр підкреслює складну динаміку процесу означування: події самі по собі не створюють “травму”, бо вони не є природно травматичними. “Події – це одна справа, уявлення про ці події – зовсім інша. Травма не є результатом переживання групового болю. Він – результат реального дискомфорту, що зачіпає серцевину колективного відчуття своєї ідентичності” [15, р. 93]. Таким чином, відбувається поліваріантний символічний процес, який може розвиватися за наростанням залученості акторів до кодування реальної чи уявної події. Цей процес був названий К.Томпсоном “спіраллю означування” [19].

Розвиваючи ідею спіралі означування, Дж.Александр, виділив ряд можливих етапів кодування: перехід від простого інформування до формування конкретного оціночного ставлення до події; залучення релігійних механізмів до осуду / схвалення подій; підняття обговорення проблеми до наукового рівня; поглиблення процесу означування засобами масової комунікації; підключення державної бюрократії, яка спрямовує процес в потрібне їй русло [15, р. 94–101]. Уявляється, що спіраль означування може бути використана для інтерпретації динаміки кодування та перекодування різних процесів, в тому числі соціально-політичних трансформацій.

Сила цього маніпулятивного інструменту – у виробленому ним смислі, який, будучи одного разу сконструйованим, може набувати відносно автономного існування, навіть власну владу. Завдяки цьому символічне управління як технологія впливу на суспільну свідомість та поведінку людей перевершує задіявання матеріальних структур – організаційних, адміністративних, економічних та інших. Символічні структури сприяють впорядкуванню соціуму, формуванню життєздатної маски суспільної свідомості й думки. Це робить технології символічного управління затребуваним ресурсом в умовах соціально-політичної

невизначеності й суспільних змін. Цілеспрямоване символічне управління здійснюється шляхом створення політичних міфів, наративів, брендів й оперування ними, іншими словами, еліта (суб'єкт управління) вдається до "перформативної влади".

Якщо раніше, за М.Вебером, політична діяльність передбачала "самостійне керівництво" та "орієнтацію на сутність справи" [5, с. 644], то сьогодні ці атрибути заміщуються політичними спектаклями через прийом підміни соціальних фактів інтерпретаціями. Вироблений в перформативних процесах смисл набуває більшої значимості, ніж традиційні мобілізаційні ресурси влади. Тут головне завдання управління зводиться до того, щоб "розповсюдити культуральні конструкції за межі своєї безпосередньої ідеологічної й організаційної уваги, перетворивши їх в іконні об'єкти емоційної ідентифікації, розповсюджуючи їх як вглиб, так і шир серед населення" [1, с. 76].

Іншими словами, основними інструментами владної дії стають дискурси "м'якої влади". Ці дискурси створюють комунікативні поля й мережі, які дозволяють здійснювати таке переформатування масової свідомості, за якого пропозиції владних інстанцій сприймаються суб'єктами як внутрішній добровільний вибір, як вияв власної інтенції до нього. Таким чином, дискурсивне управління символічним простором політики дозволяє без зусиль прямого та жорсткого тиску тонко та гнучко здійснювати вплив на ментальні структури масової свідомості. Згуртування людей в єдине соціальне ціле за допомогою символічного управління сприяє стабілізації політичних та суспільних інститутів, що вкрай важливо під час трансформаційних процесів. Останнє відбувається за рахунок здатності такого менеджерального підходу до формування, утримання й відтворення таких нематеріальних джерел та видів легітиматії, як лояльність, згода, визнання, ідентичність, іміджева харизматичність. Це видається можливим, оскільки модерний семіотичний простір політики постає як "багатошаровий перетин різноманітних текстів, які разом складаються в певний пласт, зі складними внутрішніми співвідношеннями, з різною мірою перекладності й просторами неперекладності" [9, с. 30].

Згідно із синергетичними принципами, соціетальна система, яка опинилася в стані біфуркації, може бути виведена з нього на основі нових базисних структур: цінностей та норм поведінки. Соціально-політична міфотворчість стає необхідною для забезпечення стійкості системи в соціально-культурному та геополітичному просторі, опановуючи нову траєкторію історичної еволюції.

Слід визначити символічне управління як політичну технологію опанування символічних ресурсів для підвищення керованості та ефективності розвитку тих чи інших об'єктів. Символічне управління дозволяє по-новому розглядати методи боротьби із трансформаційними ризиками й управління кризовим суспільством. Воно повинно бути адекватним нелінійній природі соціокультурних процесів та критерію випереджаючого попередження потенційних загроз. Це має безумовну наукову значимість й актуальність.

Перспективи подальших розвідок пов'язані із твердженням Е.Кассіра про те, що всі спроби десимволізації свідомо приречені на невдачу, бо подолати символ ми можемо не інакше, як символічно ж. Тобто перед символічним управлінням політичними трансформаціями постає завдання виявлення продуктивних прийомів ресимволізації соціетального поля в умовах змін, обґрунтування відмінностей між принципами управління символами у політичних системах різного типу, створення моделі символічного управління, визначення його технологічних меж.

Список використаних джерел

1. Александр Дж. Демократическая борьба за власть: президентская кампания в США 2008 года [Текст] / Дж.Александр // Вестник МГИМО-Университета. – Москва, 2008. – Вып.3. – С.76.
2. Бауман З. Текучая современность: пер. с англ. [Текст] / З.Бауман; под ред. Ю.В. Асочакова. – СПб., 2008. – 240 с.
3. Бурдье П. Социальное пространство: поля и практики [Текст] / П.Бурдье. – СПб.: Алетейя; М.: Институт экспериментальной социологии, 2005. – 576 с.
4. Бурдье П. Социальное пространство и символическая власть [Текст] / П.Бурдье // Начала. – М.: Socio-Logos, 1994. – С.182.
5. Вебер М. Политика как призвание и профессия [Текст] / М.Вебер. Избранное. – М.: Прогресс, 1990.
6. Делез Ж., Гваттари Ф. Ризома [Текст] / Философия эпохи постмодерна. – Минск, 1996.
7. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура [Текст] / М.Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ, 2000.
8. Кастельс М. Могущество самобытности [Текст] / Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. – М., 1999. – С.304.
9. Лотман Ю.М. Семиосфера [Текст] / Ю.М. Лотман. – СПб.: Искусство-СПБ, 2000.
10. Луман Н. Власть [Текст] / Н.Луман. – М.: Праксис, 2001. – 256 с.
11. Мартынов В.С. Трансформация символической власти в информационном обществе [Текст] / В.С. Мартынов // Дискурс-Пи: Науч.-практ. альм. – Екатеринбург, 2002. – Вып.2. – С.29–31.
12. Стиглиц Дж. Куда ведут реформы? (К десятилетию начала переходных процессов) [Текст] / Дж.Стиглиц // Вопросы экономики. – 1999. – Вып.7. – С.4–30.
13. Штомпка П. Социология социальных изменений [Текст] / П.Штомпка. – М.: Аспект-Пресс, 1996.
14. Alexander J. The Civil Sphere [Text] / J.Alexander. – N.Y.: Oxford University Press, 2006.
15. Alexander J. The Meanings of Social Life. A Cultural Sociology [Text] / J.Alexander. – N.Y.: Oxford University Press, 2003.
16. Eisenstadt Sh. Frameworks of the Great Revolutions: Culture, Social Structure, History and Human Agency [Text] / Sh.Eisenstadt // International Social Science Journal. – 1992. – V.44. – No.133. – P.207–208.
17. Eisenstadt Sh. Paradoxes of Democracy [Text] / Sh.Eisenstadt. – Washington: Johns Hopkins University Press, 2002.
18. Lefort C. Le myth d'Un et dans le fantasme et dans la réalité politique [Text] / C.Lefort // Psychanalyses. –1983. – No.9. – P.42.
19. Thompson K. Moral Panics [Text] / K.Thompson. – London: Routledge, 1997. – 176 p.

References

1. Aleksander Dzh. Demokratskaja bor'ba za vlast': prezidentskaja kampanija v SShA 2008 goda [Tekst] / Dzh.Aleksander // Vestnik MGIMO-Universiteta. – Moskva, 2008. – Vyp.3. – S.76.
2. Bauman Z. Tekuchaja sovremennost': per. s angl. [Tekst] / Z.Bauman; pod red. Ju.V. Asochakova. – Spb., 2008. – 240 s.
3. Burd'e P. Social'noe prostranstvo: polja i praktiki [Tekst] / P.Burd'e. – Spb.: Aletejja; M.: Institut jeksperimental'noj sociologii, 2005. – 576 s.
4. Burd'e P. Social'noe prostranstvo i simvolicheskaja vlast' [Tekst] / P.Burd'e // Nachala. – M.: Socio-Logos, 1994. – S.182.
5. Veber M. Politika kak prizvanie i professija [Tekst] / M.Veber. Izbrannoe. – M.: Progress, 1990.

6. Delez Zh., Gvattari F. Rizoma [Tekst] / Filosofija jepohi postmoderna. – Minsk, 1996.

7. Kastel's M. Informacionnaja jepoha: jekonomika, obshhestvo i kul'tura [Tekst] / M.Kastel's. – M.: GU VShJe, 2000.

8. Kastel's M. Mogushhestvo samobytnosti [Tekst] / Novaja postindustrial'naja volna na Zapade. Antologija. – M., 1999. – S.304.

9. Lotman Ju.M. Semiosfera [Tekst] / Ju.M. Lotman. – SPb.: Iskusstvo–SPB, 2000.

10. Luman N. Vlast' [Tekst] / N.Luman. – M.: Praksis, 2001. – 256 s.

11. Mart'janov V.S. Transformacija simvolicheskoj vlasti v informacionnom obshhestve [Tekst] / V.S. Mart'janov // Diskurs–Pi: Nauch.–prakt. al'm. – Ekaterinburg, 2002. – Vyp.2. – S.29–31.

12. Stiglic Dzh. Kuda vedut reformy? (K desjatiletiju nachala perehodnyh processov) [Tekst] / Dzh.Stiglic // Voprosy jekonomiki. – 1999. – Vyp.7. – S.4–30.

13. Shtompka P. Sociologija social'nyh izmenenij [Tekst] / P.Shtompka. – M.: Aspekt–Press, 1996.

14. Alexander J. The Civil Sphere [Text] / J.Alexander. – N.Y.: Oxford University Press, 2006.

15. Alexander J. The Meanings of Social Life. A Cultural Sociology [Text] / J.Alexander. – N.Y.: Oxford University Press, 2003.

16. Eisenstadt Sh. Frameworks of the Great Revolutions: Culture, Social Structure, History and Human Agency [Text] / Sh.Eisenstadt // International Social Science Journal. – 1992. – V.44. – No.133. – P.207–208.

17. Eisenstadt Sh. Paradoxes of Democracy [Text] / Sh.Eisenstadt. – Washington: Johns Hopkins University Press, 2002.

18. Lefort C. Le myth d'Un et dans le fantasme et dans la réalité politique [Text] / C.Lefort // Psychanalyses. – 1983. – No.9. – P.42.

19. Thompson K. Moral Panics [Text] / K.Thompson. – London: Routledge, 1997. – 176 p.

Slavina O. V., graduate student, Oles' Honchar Dnipropetrovs'k National University (Ukraine, Dnipropetrovs'k), helga_17@bk.ru

Symbolic management of political transformations as postmodern technology of changes ordering

The article attempts to identify the category of symbolic management from the positions with the networking, semiotic and synergetic approaches. The author argues that the social system at the bifurcation state can be derived from it on the basis of new symbolic structures. In this perspective, the symbolic management is understood as a political tool to use symbolic resources to improve the manageability and efficiency of the system. To confirm this, there is some description of the prerequisites of increasing managerial capacity of the components in symbolic universe, the main characteristics of symbolic management and its technological advantages over traditional methods of change management.

Keywords: political transformations, technology, symbolic matrix, symbolic management.

Славина О. В., аспирантка, Днепропетровский национальный университет им. О. Гончара (Украина, Днепропетровск), helga_17@bk.ru

Символическое управление политическими трансформациями как постмодернистская технология упорядочивания изменений

Предпринята попытка определения категории символического управления с позиций сетевого, семиотического и синергетического подходов. Автор утверждает, что общественная система, оказавшаяся в состоянии бифуркации, может быть выведена из него на основе новых символических структур. В этом ракурсе символическое управление понимается как политическая технология использования символических ресурсов для повышения управляемости и эффективности развития системы. В подтверждение этого в статье рассмотрены предпосылки возрастания управленческого потенциала компонентов символического универсума, основные характеристики символического управления и его технологические преимущества по сравнению с традиционными способами управления изменениями.

Ключевые слова: политические трансформации, технология, символическая матрица, символическое управление.

* * *

УДК 328.1

Стойко О. М.
кандидат політичних наук,
науковий співробітник, Інститут держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України
(Україна, Київ), starkol@gmail.com

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН СУЧАСНОСТІ

Виділено спільну рису інституційних реформ, що мають місце в авторитарних та демократичних режимах – плюралізація політичних інститутів та відносин між ними. Вона проявляється у: 1) зростанні кількості транзитних переходів до демократії; 2) реформі демократичних інститутів (виборчої системи, збалансування відносин між виконавчою та законодавчою владою); 3) децентралізації.

Ключові слова: інститути, демократизація, теорія раціонального вибору, плюралізм, вибори, президент, парламент, децентралізація.

Важливість інститутів для суспільства і держави визначається їх стабільністю та функціями, які вони виконують. Це, по-перше, встановлення обмежень, завдяки чому діяльність акторів організується певним чином, що знімає невизначеність у відносинах між ними; по-друге, компенсація ризиків за рахунок підтримання інституційної рівноваги: інтереси акторів узгоджуються таким чином, що не суперечать один одному; по-третє, мінімізація транзакційних витрат, необхідних для підтримання інституційної рівноваги.

Один з основоположників теорії інститутів Д.Норт визнавав, що стійкість інститутів жодною мірою не суперечить тому факту, що вони постійно зазнають змін. Це відбувається або в результаті еволюційного розвитку – інкрементальні зміни, або радикальних подій (революції, завоювання) – дискретні зміни [1, р. 6]. При цьому останні ніколи не є абсолютно дискретними, оскільки кожне суспільство має власні неформальні обмеження. При цьому він також виділяв таку властивість інститутів як само посилення, що утруднює завдання щодо їх зміни. Найбільш очевидні зміни інститутів відбуваються у ході переходу від авторитарного до демократичного режиму і вони є об'єктом дослідження низки вчених: Б.Вейнгаста, Дж.Елстера, А.Лейпхарта, Дж.Коломера, П.Пірсона, А.Пшеворські, У.Райкера, Т.Сконпол, К.Шеплса, Г.Хейла та інших. Завданням цієї статті є пошук спільних рис, характерних для інституційних змін у репресивних режимах і сталих демократіях.

Базовим припущенням для обох випадків є те, що політичні актори виходячи з егоїстичних міркувань прагнуть до збільшення своєї влади. Їх підтримка існуючих чи альтернативних політичних інститутів значною мірою залежать від того, чи зможуть вони після інституційної реформи залишитися при владі або посилити свої позиції, і як довго це триватиме.

Очікування акторів щодо отримання влади визначаються ступенем їх включеності в існуючий інституційний режим та його особливостями, що можуть створювати загрози для них у майбутньому. Ситуація непевності, що загрожує інституційній стабільності, з'являється з появою нових політичних, соціальних груп, що домагаються участі у політичному житті. Якщо існуючі інституційні рамки орієнтовані на ексклюзивність (виключність), тобто абсолютну перемогу лише одного актора (політичної партії чи соціального класу з чіткими перевагами) за рахунок інших учасників, то владні актори ризикують втратити